

BOSC I SOCIETAT AL VALLÈS ORIENTAL

Josep Gordi i Serrat

1. Introducció

L'actual situació territorial de Catalunya, com de bona part dels països mediterranis industrialitzats, es caracteritza des fa prop d'uns cinquanta anys per l'abandó demogràfic i econòmic de l'espai rural i la consegüent i creixent urbanització de la població. En els darrers decennis estem assistint a un canvi important dels usos dels boscos, ja que s'està perdent el concepte predominant al llarg de segles d'entendre el bosc com un espai bàsicament productor de fusta i, en el seu lloc, apareix una visió més polivalent o multifuncional del bosc, on les qüestions ambientals i socials prenen cada cop més relleu. Aquests fets ens han de fer reformular o bé repensar els usos i el concepte de l'espai forestal el qual representa, a nivell de Catalunya, al voltant del 60% del territori i més concretament en el Vallès Oriental el 71%.

Aquest article neix de les anteriors premisses i amb el desig de reflexionar a l'entorn dels lligams entre la societat i els boscos, tant des d'una òptica històrica com des de la situació actual. En primer lloc repassarem, breument, el concepte de multifuncionalitat forestal, tot destacant els aspectes més socials i culturals que se'n deriven. En segon lloc, estudiarem l'evolució històrica dels usos i del concepte de bosc. I en tercer lloc analitzarem la situació actual i les perspectives de futur.

2. La multifuncionalitat forestal

Tots els tractats actuals sobre silvicultura o sobre ordenació forestal estableixen que els boscos compleixen diverses funcions dins de la societat. La teoria de les funcions forestals va començar a formular-se

-com bona part dels principis forestals actuals- a Alemanya. De forma sintètica exposarem algunes idees d'aquesta teoria la qual es fonamenta en el principi que tot bosc ha de complir tres grans tipus de funcions: la productiva, la protectora o ambiental i la recreativa o social (Rojas, E. 1995). El manteniment al llarg del temps, és a dir de forma sostenible, de totes les funcions d'un bosc és l'objectiu de tota política forestal

Una anàlisi més detallada de les relacions entre els boscos i la societat ens posa de manifest que les interrelacions existents són molt més nombroses que les de les tres grans funcions ja esmentades. No entrarem a explicar aquestes tres grans funcions del bosc, ja que les trobarem explicades en qualsevol tractat de ciències forestals. En canvi, sí que dedicarem una atenció especial a altres funcions de l'espai forestal. En concret, estudiarem els lligams culturals entre els boscos i la societat. Ho farem a partir d'exemples que parlin, en primer lloc, de tradicions i llegendes sobre els boscos mediterranis, en segon lloc, sobre la veneració dels arbres monumentals, en tercer lloc sobre bosc i literatura. I, finalment, parlarem de les relacions entre els arbres i la ciutat.

Tal com s'ha dit començarem parlant d'algunes de les tradicions i llegendes lligades al nostre espai forestal. Tot i que la major part de contes i llegendes sobre boscos fan referència als boscos del centre i del nord d'Europa, és a dir, els grans boscos de caducifolis i de coníferes, els boscos mediterranis també presenten un bon grapat de tradicions. El referent obligat per cercar aquest tipus de lligams és l'obra de Joan Amades **El costumari català**, el qual és ple d'exemples de tradicions lligades a l'arbre i al bosc. Després d'entrenir-nos llargament amb la seva lectura presentem quatre tipus d'exemples clars de lligams entre societat-bosc: les festes del calendari, les festes locals, els costums antics i la veneració dels arbres. Pel que fa a les festes del calendari la més important quant a l'ús de l'arbre és Nadal. Pel que fa al tronc de Nadal, Amades ens diu: *"El gran tronc de Nadal, a més del símbol i l'estada dels ascendents, recorda, amb tota probabilitat, el vell geni del bosc,...,l'esperit del bosc reconeix ascendència més pregonia, possiblement, de les cultures caçadores"*. Quant a les festes locals, Amades ens parla de diverses festes i aplecs que tenen en l'arbre un element important, com és el cas de l'aplec de l'avet que es celebrava al Santuari del Montgrony: *"la fadrinalla del Gonbreny recollia una gran quantitat de branques d'avet i les portava a la plaça del davant del santuari, on el sacerdot les beneïa"*.

En referència als costums antics, esmentarem dos exemples. El primer ens l'explica J. Amades: *"Pel Ripollès, quan venien un bosc,..., calia*

tancar els tractes i cobrar els diners precisament al bosc mateix i davant dels arbres, per evitar que s'enfuriessin i caiguessin damunt del venedor o del comprador i el matessin". El segon és una tradició esmentada en un document del 1573 (Pérez, X. 1993) on s'esmenta que sota els roures d'en Manent es reunia el consell municipal de Mollet. També Amades diu: *"Antigament, en casos extraordinaris i excepcionals que interessaven a diverses poblacions hom feia Junta de l'arbre, que era un consell celebrat al bosc, sota l'ombra d'un arbre secular que abriga els concurrents"*. I pel que fa a les veneracions de l'arbre també esmentarem un exemple de J. Amades: *"El roure està estretament relacionat amb les divinitats gentílicies i els boscos de roure tenien el sentit de temples, en els cultes pagans. És molt remarcable que de totes les advocacions marianes dedicades als arbres, les més abundants a casa nostra siguin Mares de Deu del Roure"*.

En segon lloc parlarem de l'admiració i veneració de la societat cap a l'arbre com a símbol de longevitat, de fortalesa i de bellesa. Aquesta veneració ha donat lloc a celebracions populars, com la festa de l'arbre¹ o a la protecció per llei dels arbres monumentals. Al Vallès Oriental hi ha 131 arbres declarats i protegits dins l'inventari dels arbres i arbredes d'interès local i comarcal confeccionat pel Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca (BOADA, M. 1994). Si consultem aquest catàleg comprovarem, com era d'esperar, que dins de Mollet no hi ha cap arbre monumental². Els més propers són: el lledoner de Can Puig a Martorelles, el roure de Sant Fost, el lledoner de l'església de Santa Maria de Martorelles o les alzines de Ca l'Orlau de Lliça de Vall. També hi ha arbres centenaris lligats a masies i esglésies que tenen una gran tradició, com el lledoner de la parròquia de Sant Fost de Campsentelles (Fotografia núm.1). Pel que fa al paisatge vegetal del terme municipal de Mollet del Vallès només en resten petits fragments a Gallecs i a Can Pantiquet. Si volem més informació sobre com havia estat aquest paisatge cal consultar escrits³, o fotografies⁴.

En tercer lloc esmentarem alguns exemples de literats que han partit dels boscos i del paisatge vallesà com a font d'inspiració. Iniciarem aquest itinerari literari amb Jacint Verdaguer, que va ésser un exemplar caminador de totes les terres catalanes. Per exemple, des del cim del Montseny va escriure aquests bells versos:

*I el remoreig suau de les boscúries,
i el murmurí argentí dels rierons;
d'aucells, d'homes i d'àngels les cantúries
i de totes llurs cítares los sons*

El lledoner de l'església parroquial de Sant Fost de Campsentelles.
(Fotografia cedida per X. Pérez).

Un altre bon exemple d'influència de la natura vallesana sobre els seus habitants el constitueix la novel·la de Raimon Caselles, **Els sots ferèstecs**, on els feligresos del rector són anomenats "els bosquerols" i el mateix rector experimenta la sensació d'ésser engolit pel paisatge tal com ho expressa en el següent fragment de l'obra: *"Però, abans... adreçar la vista enrera contemplant per últim cop aquella vall estreta i fonda, que semblava que per sempre més l'havia de separar del món dels vius"*. Més endavant els literats noucentistes van exaltar la natura, oferint-ne una visió de més harmonia i placidesa. Per exemple, Guerau de Liost escriu els següents versos sobre els boscos del Montseny:

*Gòtics semblant el faig, l'avet
puja, segur, l'avet ombriu,
rígid de fulles, d'aire fred,
car és d'un gòtic primitiu.*

*Amb son fullatge trèmul, net,
ben altrament, el faig sonriu,
més joguinós que massa dret,
car és d'un gòtic renadiu*

*L'avet és gòtic com el faig.
Són les agulles del bagueny
on de la llum es trenca el raig.*

També els prosistes han deixat planes magnífiques sobre els efectes que els produí la natura vallesana. Un dels exemples més notables el trobem en el dietari que escriu Marià Manent titulat **El vel de Maia** on ens apareixen esplèndides descripcions del paisatge:

"Dia de Tots Sants, amb boscos sumptuosos, on el cor vinós dels faigs sense fulles s'anima d'alguna nota d'or pàl·lid, d'alguna pinzellada de foc. Els castanyers del Martí són realment flama viva. Els pollancs, processons de fantasmes grocs. Vaig al poble a primera hora de la tarda. Quins fumerols de carboner! Semblen fogueres votives vora les avetoses negres i els cims morats".

Com a epíleg a aquesta breu presentació de les relacions entre boscos i literatura, anotar la idea d'un estudiós dels boscos a Itàlia: A. Alessandrini⁵, el qual esmenta la necessitat de convertir espais protegits en parcs literaris per tal d'unir el patrimoni natural i cultural⁶.

I en quart lloc cal parlar dels arbres i la ciutat. Sobre aquest tema volem assenyalar la necessitat d'entendre els arbres dins de la ciutat

no només com un jardí sinó també com un element cultural. Un exemple d'intentar portar a la pràctica aquest principi el trobem a Itàlia, ja que el 1992 es va aprovar una llei que obligava a plantar un arbre per cada nounascut. La llàstima és que uns anys després només un 19% dels municipis complien aquesta norma. Per tant, cal aprofitar els espais verds de la ciutat per crear arboretums que permetin barrejar art i natura com a components de l'educació ambiental urbana. Sobre aquest tema es recalca la necessitat de crear una cultura de l'arbre urbà que afavoreixi la seva diversitat i quantitat.

3. El concepte i l'ús del bosc al llarg de la història

En aquest apartat estudiarem, de forma molt sintètica, l'evolució del concepte del bosc i l'ús que en feia la població. No tractarem l'evolució de la superfície forestal, ja que hi ha diversos estudis fets sobre aquest tema a nivell del Vallès Oriental, com són els de (BOADA M. i GORDI, J., 1993) o (BOADA, M. , 1994).

Al llarg de molts segles els boscos han estat només una font de recursos que era més o menys aprofitada en funció de les dificultats econòmiques existents. Per exemple, a l'època medieval i en comparació al període romà els boscos tenien una major pressió, producte de l'endarreriment tècnic i de la inseguretat que suposava viure a les planes. Sense voler éssers exahustius, presentem una relació dels principals usos tradicionals del bosc amb l'objectiu de poder-la comparar amb la situació actual. En primer lloc, el bosc ha estat una font de recursos energètics ja sigui a partir de la llenya o de la transformació d'aquesta en carbó vegetal. L'empremta dels carboners encara és visible en el sotabosc de molts alzinars i rouredes del Vallès (GORDI, J. i MAS, J., 1984). La fusta dels troncs ha estat l'altre gran recurs. Tradicionalment tenia un gran nombre d'usos com: la construcció d'edificacions, d'utensilis, carros, mobles, eines... De les branques joves dels salzes o vimiteres es construïen cistells, coves... Un altra ús molt important del bosc era la pastura. En temps medievals de ramats de porcs, posteriorment d'ovelles i, en l'actualitat, de vaques. En darrer lloc cal parlar del bosc com un espai de recol·lecció de bolets, de fruits, d'herbes aromàtiques o medicinals...

Fins als segles XVI-XVII el bosc era simplement una font de recursos amb l'única limitació que imposava el règim de la propietat. Per exemple, els boscos depenents de l'església acostumaven a

tenir un ús menys intensiu que els boscos comunals, encara que tots tenien en comú que no es podien vendre.

A partir dels segles XVI-XVII i amb el desenvolupament del comerç i de les expedicions a ultramar, el bosc, com espai provisor de fusta, comença a tenir una funció estratègica que no havia existit fins aquell moment. De resultes d'aquesta nova situació se'n deriven dos fets. En primer lloc, es produeix una gran desforestació que afecta sobretot a les rouredes ja que eren els arbres més utilitzats a les drassanes. En segon lloc, i producte de l'anterior situació, comencen a formular-se les primeres lleis per regular l'aprofitament forestal. L'exemple més clar d'aquesta afirmació és la redacció de la "*Real orden del 1748 sobre la Ordenanza para el cultivo y Conservación de los Montes*" (ARANDA, G. 1990). Sota la monarquia borbònica neixen les primeres formulacions d'una política forestal, producte de l'activitat desforestadora de les dues centúries anteriors que havien creat la consciència que el bosc s'havia convertit en un recurs escàs (URTEAGA, L., 1987)

Els efectes d'aquesta nova concepció estratègica i mercantilista del bosc van ser notables al Vallès Oriental ja que el litoral del Maresme era ple de drassanes. Per exemple, a Arenys n'hi havia cinc, en les quals van arribar a construir-se una quarta part dels vaixells armats a Catalunya. També a Mataró i Canet hi havia drassanes importants. Aquesta realitat va generar una notable pressió sobre els boscos del Vallès, sobretot per les rouredes i per l'avetosa del Montseny, ja que els avets eren arbres aprofitats per aixecar els màstils dels vaixells. Un segon efecte que va tenir aquesta nova concepció del bosc sobre l'espai forestal del Vallès Oriental va ser l'expansió del castanyer pels vessants dels massisos més elevats, és a dir, el Montnegre i el Montseny, ja que la fusta d'aquest arbre era utilitzada, entre altres fins, per la construcció de botes.

La principal conseqüència a nivell de l'estat espanyol d'aquesta nova concepció del bosc va ser una contínua reducció i degradació de l'espai forestal. El 1795 Jovellanos en el seu **Informe sobre la ley agraria** fa una dura crítica sobre la política forestal portada a terme fins aquell moment, que havia estat la causa que la fusta i la llenya fos un bé escàs per a la població. Per solucionar aquesta situació Jovellanos proposà la supressió dels privilegis de la Marina, de les Ordenanzas de bosques, la privatització dels boscos comunals i la plena llibertat sobre l'aprofitament i el comerç de la fusta. En conclusió, proposa tot un seguit de mesures per liberalitzar l'economia

forestal, les quals van introduir-se al llarg del segle XIX. Per tant, en el decurs del segle XIX s'anà imposant una nova concepció del bosc que va superar els privilegis existents sobre aquest per part de la Marina o d'altres institucions i s'imposà la visió il·lustrada de que l'home domestica la natura i amb el seu treball pot augmentar la producció de tot tipus de béns. Aquesta nova visió del bosc es caracteritzarà per imposar una concepció més liberal de l'espai forestal, és a dir, que l'element regulador de l'economia forestal ha de ser el lliure mercat. Les primeres actuacions resultat d'aquesta nova concepció són les desamortitzacions que es van succeir al llarg del segle XIX, les quals es fonamenten en la creença que la iniciativa privada tindria una major eficàcia productiva sobre l'espai forestal i aquesta nova situació repercutiria positivament sobre el benestar de la societat. L'aplicació d'aquests principis liberals al món forestal van ser contestades per una part dels enginyers forestals que argumentaven el següent: en primer lloc, que l'economia forestal s'havia d'entendre a llarg termini i que no es pot mesurar només amb conceptes monetaris, i en segon lloc que les funcions ambientals que realitzen certes masses forestals només les pot assegurar l'estat.

Com que els resultat de la primera desamortització van suposar la destrucció, per la seva venda, d'importants masses forestals, el 1855 el ministre Madoz, en redactar una nova llei desamortitzadora, va escriure un capítol que deia que el govern es reservava el dret d'excloure boscos de l'activitat desamortitzadora. La principal conseqüència d'aquesta llei va ser (GROOME, J.H., 1990) la divisió dels boscos en tres categories: 1 monts que cal conservar, 2 de venda dubtosa i 3 que es poden vendre. Com a resultat d'aquesta classificació el 1859 es va publicar la "*Clasificación general de los Montes Públicos*". En aquest catàleg de monts s'esmenta la classificació com a monts per vendre i, com exemple, podem esmentar les 94 hectàrees de terres comunals que formaven part del partit judicial de Granollers que hi apareixen. En concret, es tracta de boscos de pins i alzines situats a Bigues (53 Ha), Cardedeu (23 ha) i Martorelles (18 Ha).

Un segon resultat d'aquesta concepció liberal del bosc és l'aprovació, el 1863, de la llei de monts que va estar en vigor fins el 1957. Aquesta llei va establir les formes d'actuació sobre els monts públics. També dins del camp legislatiu cal assenyalar que el 1877 es va aprovar una llei per a la millora i repoblació dels monts públics. La segona meitat del segle XIX va ser un període de gran tensió en el món forestal. Només cal tenir present que la *Revista Forestal* creada el 1868

va dedicar-se a discutir de forma quasi exclusiva els efectes de la doctrina liberal sobre el bosc (Gómez Mendoza, J. 1992).

En conclusió, al llarg del segle XIX s'estableix un nou concepte de l'espai forestal que arriba fins als nostres dies i que es fonamenta en la separació entre un espai forestal públic i un de privat. Aquesta situació va generar dos tipus de fets. D'una part, i coincidint amb l'èxode rural, es produirà una reforestació amb espècies de creixement ràpid, com són les coníferes o els eucaliptus. Aquesta activitat es va veure afavorida també per la substitució del carbó vegetal pel carbó mineral i, per tant, el bosc es va orientar majoritàriament cap a la producció de fusta. D'altra part, l'administració forestal va créixer notablement, sobretot durant el règim de Franco (1940-1975), encarregant-se de la gestió dels boscos públics, controlant els aprofitaments forestals privats des que es va aprovar la llei de monts del 1957 i portant a terme una llarga activitat repobladora. El 1939 es va començar a redactar un Pla Forestal que pretenia repoblar 6 milions d'hectàrees en 100 anys, és a dir, 60.000 Ha./ any. Fins la dècada dels setanta es van anar complint les expectatives i el resultat va ser que entre 1940 i 1970 es van repoblar 2 milions d'hectàrees. Ara bé, aquesta intensa activitat repobladora va rebre, a partir de la dècada dels setanta, ferotges crítiques, sobretot pel que fa a les espècies utilitzades; només cal tenir present que el 97% de la superfície es va repoblar amb coníferes. També s'ha criticat aquesta gran empena repobladora pel simplisme que amagava darrera seu, i que a l'hora de la veritat va servir, sobretot, com a pla d'ocupació rural, ja que es van arribar a crear 96.000 llocs de treball.

4. La situació forestal actual del Vallès Oriental.

El patrimoni forestal del Vallès Oriental és molt variat i important. Aquest fet, conjuntament amb altres que hem ja explicat, ha donat lloc a un constant i profund aprofitament de l'espai forestal. En moltes ocasions els aprofitaments han arribat a provocar importants impactes sobre el paisatge o sobre el medi ambient en general. Aquest fet es pot comprovar amb facilitat si comparem fotografies de principi de segle amb l'actualitat. Resultat d'aquest exercici s'evidencia la major cobertura forestal actual respecte a noranta anys enrera. També podem cercar testimonis documentals de viatgers o excursionistes. Per exemple, l'eminent botànic Pius Font i Quer

(1918) esmenta els importants impactes ambientals que es produïen com a resultat de l'explotació dels boscos en el massís del Montseny. Res millor, per tal de comprovar aquesta afirmació, que transcriure un fragment del seu escrit: "*Els avets de Passa-avets dessota les Agudes són tallats despiadadament. El bosc és explotat en perjudici de la bellesa del paisatge. Una carretera per desemboscar hi ha estat construïda i una serradora més avall que no para. Arran de sòl, hom hi veu les soques dels avets tallades en rodó i els exemplars més formosos van desapareixent. N'hem comptat de més de dos-cents anys. I, al Montseny, per arribar a deu centímetres de diàmetre un avet tarda quaranta anys. Essent així, no cal pensar que, si l'avetosa és destruïda, la puguem tornar a veure nosaltres ni els nostres fills*".

Per fortuna les previsions de Font i Quer no es van complir, i avui en dia podem passejar per l'avetosa del Montseny i per molts altres boscos de la comarca i del país. A més, des de l'aprovació del PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) el Vallès gaudeix d'un bon nombre d'espais naturals protegits situats tots ells en zones muntanyoses i amb una coberta forestal important.. En concret, hi ha els següents espais naturals protegits: Montseny, Corredor i Montnegre, la Conreria, Sant Mateu i Cellects, la Sauva negra i els Cingles de Bertí (GORDI, J. I LLORET, J. 1994)

Pel que fa a les característiques de la superfície forestal de la comarca, segons dades del DARP (*Quadre núm. 1*), és 58.060 Ha que representen el 68% del territori de la comarca. D'altra part, segons dades de l'Inventari Ecològic i Forestal de Catalunya realitzat pel CREAF (Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals) en els anys 1991-92, la superfície arbrada de la comarca és de 502 quilòmetres quadrats que representen el 69 % del territori (IBÀÑEZ, J.J. ET AL., 1996). Es troben 47 espècies arbòries a la comarca, essent l'alzina (*Quercus ilex*) la més abundant ja que ocupa el 82% de la superfície arbrada. Altres espècies de significació forestal són: *Quercus humilis*, *Pinus pinea*, *Pinus sylvestris*, *Quercus suber*, *Pinus halepensis*, *Arbutus unedo*, *Fagus sylvatica*, *Castanea sativa*, *Pinus pinaster* i *Pinus nigra*, etc. També hi ha un bon nombre d'espècies lligades al cursos fluvials com: *Alnus glutinosa*, *Corylus avellana*, *Fraxinus excelsior* i *Fraxinus angustifolia*, *Platanus hybrida*, *Populus nigra* i *Populus tremula*, *Prunus avium*, *Robinia pseudoacacia*, *Salix Caprea* i *Ulmus minor*. I finalment cal esmentar les plantacions d'arbres, com les de *Pinus radiata*, *Larix decidua*, *Cedrus atlantica*, etc.

Quadre Núm. 1

Superfície forestal del Vallès Oriental

Superfície total	85.190 Ha	%
Superfície forestal	58.060 Ha	68%
Superfície arbrada	42.841 Ha	50%
Boscós públics	296 Ha	1%
Boscós privats	57.764 Ha	99%

Font: DARP.

Quadre Núm.2

Superfície forestal per espècies

Espècies	Superfície
Fagus sylvatica	1.444 Ha
Roures	199 Ha
Quercus ilex	5.521 Ha
Quercus suber	458 Ha
Castanea sativa	307 Ha
Altres planifolis	592 Ha
Total planifolis	8.521 Ha
Pinus sylvestris	4.595 Ha
Pinus pinea	17.913Ha
Pinus halepensis	11.449Ha
Altres coníferes	363Ha
Total coníferes	34.320Ha

Font: DARP.

Les masses forestals se situen a les zones muntanyoses i varien en funció de l'altitud. Un dels fets més característics d'aquestes boscos és l'enorme barreja que hi ha entre pins i alzines i roures. Per tant, és molt comú trobar una estructura forestal formada per un vol o estrat arbori dominat pels pins, sobretot, pel pi blanc i el pi pinyer i, a sota seu, un subvol o estrat arbustiu de gran alçada format per alzines i roures, encara que l'alzina és l'arbre més abundant. Aquesta situació ens indica que els boscos del Vallès Oriental es troben en un procés de canvi de la coberta arbòria. Aquest canvi implicarà un

retrocés dels pins que progressivament seran substituïts per alzines i roures. Una altra important dada sobre els boscos de la comarca és la seva elevada densitat arbòria i l'important recobriment arbustiu. Aquesta situació genera una gran concentració o acumulació de biomassa, que en bona part està dominada per espècies inflamables i, en conseqüència, el risc d'incendi a l'època estival és molt més elevat.

5. Les perspectives de futur

La situació actual de l'espai forestal al Vallès Oriental, a Catalunya i a l'Estat Espanyol, està caracteritzada per tres fets comuns els quals, a la vegada, també són els grans reptes de futur del bosc. En primer lloc s'evidencia un important augment de la superfície forestal i sobretot de l'espai arbrat. Respecte al Vallès Oriental cal esmentar que en els darrers anys s'ha produït un augment de 4.739 Ha. de superfície arbrada⁷. Pel que fa a Catalunya i segons dades del Pla General de Política Forestal de Catalunya s'ha passat de les 1.164.200 Ha del 1970 a 1.394.074 Ha el 1990. I en relació a l'Estat Espanyol es parla (ROJAS, E., 1996) que en els darrers 20 anys la superfície arbrada ha augmentat un 20%. El segon fet és la disminució dels aprofitaments forestals, producte, entre d'altres factors, de l'enfonsament a Catalunya de la indústria paperera, del baix preu de la fusta o de l'augment dels costos de l'explotació forestal. I el tercer element que condiciona el futur forestal és que aquest espai, en un sentit ampli, cada cop és més freqüentat. Per exemple, un informe del Consorci Forestal de Catalunya esmentava que els boscos de Catalunya havien estat visitats per uns 10 milions de persones. D'aquest fet es desprèn que els usos socials, és a dir, paisatge, espai de recol·lecció i de lleure, cada cop són més valorats.

En conseqüència, ens trobem amb un espai forestal que representa al voltant d'unes tres quartes parts del territori, però que està quasi abandonat, tant des d'un punt de vista econòmic com demogràfic. D'altra banda és un espai que rep molt poca atenció des de l'administració, ja que té un pes econòmic molt minso i en un 80% és de propietat privada. Ara bé, en contrapartida, les masses forestals que al llarg de molts segles han estat controlades i explotades per la societat segueixen la seva pròpia dinàmica que les porta a créixer en extensió, en densitat i en biomassa.

Davant d'aquesta situació creiem que cal repensar o reformular el concepte i els valors del bosc dins del marc d'una societat cada cop

més urbana, i dins d'un clima mediterrani, ja que aquests són els grans condicionants de futur de l'espai forestal. Aquesta nova visió del bosc ha de fonamentar-se en una zonificació del territori a partir de prioritzar uns usos o uns altres (GORDI, J. 1995), és a dir, que en uns espais o zones tingui prioritat la funció ambiental, en altres la productiva i social, etc. Ara bé, a la vegada cal una reconversió silvícola de l'espai forestal, ja sigui per afavorir l'extracció dels excedents de la producció vegetal o per ajudar-los a evolucionar cap a comunitats ecològicament més estables. Per tant, la prioritat ha de ser l'espai forestal actual (ROJAS, E. 1996), és a dir, valoritzar els boscos existents a partir de l'aplicació de sistemes d'aclarides, d'afavorir processos de regeneració, de millorar l'accessibilitat i de prevenir els incendis. I en darrer lloc, i de forma paral·lela a la reconversió de l'espai forestal, cal adequar aquest espai als dos grans elements que condicionen el seu futur: el risc d'incendi i l'ús social del bosc. Pel que fa al primer punt cal dur a terme tres tipus d'actuacions: la primera, és l'esmentada reconversió silvícola, la segona preparar tots els plans i mitjans d'actuació en cas d'incendi i, en tercer lloc, fomentar mitjançant l'educació ambiental la necessitat d'actuar amb molta cura dins del bosc. Pel que fa a l'ús social del bosc, cal adequar àrees d'esbarjo que a la vegada siguin punts d'educació ambiental per tot el territori, per tal d'evitar una freqüentació indiscriminada i per afavorir el coneixement i el gaudi de tots els tipus de boscos existents.

6. Bibliografia

- AMADES, J. (1986) *Costumari català*, Salvat Editores, Barcelona
- ARANDA, G. (1990): *Los bosques flotantes. Historia de un roble del siglo XVIII*, Ed. ICONA, Madrid.
- BOADA, M. (1994): "El medi natural" dins *La transformació del Vallès Oriental*, Ed. Caixa de Catalunya, Barcelona.
- BOADA, M. I GORDI, J. (1993): "L'evolució del paisatge vegetal des de l'antiguitat fins al segle XVIII al Vallès Oriental" *Notes*, 7, pp.77-89.
- FONT I QUER, P. (1918) "Objecte del Parc Nacional del Montseny" dins *El patrimoni biològic del Montseny* (1986), Ed. Diputació de Barcelona, Barcelona.
- GÓMEZ MENDOZA, J. (1992) *Ciencia y política de los montes españoles (1884-1936)*, ICONA, Madrid.
- GORDI, J. (1995) "Per una gestió sostenible dels boscos mediterranis" *Congrés Internacional de Tecnologia, Desenvolupament Sostenible i Desequilibris*, UPC, Terrassa.
- GORDI, J. I MAS, J. (1984) *Boscos i brolles del Vallès. Aproximació a la vegetació del torrent de Can Gurri*, Ed. L'Aixernador, Argentona.
- GORDI, J. I LLORET, J. (1994) "Els espais naturals protegits, segons el PEIN, del Vallès Oriental", *Lauro. Revista del Museu de Granollers*, 6, pp.17-20.
- GROUME, H. (1990) *Historia de la política forestal en el Estado español*, Ed. Agencia del Medio Ambiente, Madrid.
- IBÁÑEZ, J. ET AL. (1996) "Les masses forestals del Vallès Oriental, segons la base de dades de l'inventari ecològic i forestal de Catalunya. Aplicació en l'avaluació dels incendis forestals de 1994" dins *El medi natural de la conca del Besòs*, Ed. Centre Català d'Ornitologia, Barcelona.
- PÉREZ, X. ET AL (1993) *Moledo-Mollet*, Ed. Ajuntament de Mollet del Vallès.
- ROJAS, E. (1995) *Una política forestal para el estado de las autonomías*, Ed. Aedos, Barcelona.
- ROJAS, E. (1996) "Reflexiones sobre política forestal en el umbral del siglo XXI", *Campo*, 57, pp. 67-98.
- URTEAGA, L. (1987) *La tierra esquilmada*, Ed. Serbal, Barcelona.

Arbres del Vallès Oriental⁸

Quercus ilex	<i>Alzina</i>
Quercus humilis	<i>Roure martinenc</i>
Pinus pinea	<i>Pi pinyer</i>
Pinus sylvestris	<i>Pi roig</i>
Quercus suber	<i>Alzina surera</i>
Pinus halepensis	<i>Pi blanc</i>
Arbutus unedo	<i>Arboç</i>
Fagus sylvatica	<i>Faig</i>
Castanea sativa	<i>Castanyer</i>
Pinus pinaster	<i>Pinastre</i>
Pinus nigra	<i>Pinassa</i>
Alnus glutinosa	<i>Vern</i>
Corylus avellana	<i>Avellaner</i>
Fraxinus excelsior	<i>Freixe de fulla gran</i>
Fraxinus angustifolia	<i>Freixe de fulla petita</i>
Platanus hybrida	<i>Plàtan</i>
Populus nigra	<i>Pollancre</i>
Populus tremula	<i>Trèmol</i>
Prunus avium	<i>Cirerer</i>
Robinia pseudoacacia	<i>Acàcia</i>
Salix Caprea	<i>Gatsaule</i>
Ulmus minor	<i>Om</i>
Pinus radiata	<i>Pi insigne</i>
Larix decidua	<i>Làrix</i>
Cedrus atlantica	<i>Cedre</i>
Pseudotsuga menziesii	<i>Avet de Douglas</i>
Abies alba	<i>Avet</i>
Acer campestre	<i>Auró blanc</i>
Acer monspessulanum	<i>Auró negre</i>
Acer opalus	<i>Blada</i>
Ilex aquifolium	<i>Grèvol</i>
Juniperus communi	<i>Ginebró</i>
Juniperus oxycedrus	<i>Càdec</i>
Phillyrea media	<i>Aladern fals</i>
Rhamnus alaternus	<i>Aladern</i>
Sambucus nigra	<i>Sauc</i>
Quercus canariensis	<i>Roure africà</i>
Quercus cerrioides	<i>Roure cerrioide</i>

Quercus faginea	<i>Roure de fulla petita</i>
Quercus petraea	<i>Roure de fulla gran</i>
Sorbus aria	<i>Moixera</i>
Sorbus domestica	<i>Server</i>
Sorbus torminalis	<i>Moixera de pastor</i>
Celtis australis	<i>Lledoner</i>
Laurus nobilis	<i>Llorer</i>
Pyrus malus	<i>Pomera</i>
Olea europea	<i>Olivera</i>

Notes:

1 Aquesta festa va ser introduïda pel tarragoní Rafel Puig i Valls l'any 1898.

2 Cal esmentar que a Mollet existeix un Pla de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Natural que ha inventariat tots els edificis i espais a protegir.

3 Un dels millors exemples sobre la descripció del paisatge de Mollet a principis de segle és el text mecanografiat que va deixar en Pere Bonvilà. Una petita selecció es pot consultar a l'article de GORDI, J. i LLORET, J. (1992) "El medi ambient en el Vallès Oriental", Notes, 6, pp.63-77

4 Sobre aquesta temàtica la millor obra és : V.A. (1990) *Mollet, el pas del temps*, Ed. Ajuntament de Mollet del Vallès i Fundació Caixa de Pensions.

5 A. ALESSANDRINI (1993) *Pensare il bosco*, Edizioni Abete, Roma

6 En l'actualitat existeixen diverses guies literàries sobre autors o espais concrets. Per exemple: SOLDEVILA, LL.(Dir) (1990) *El Montseny i les Guillerries. Paisatge, mite i literatura*.

7 Veure *El 9 nou*, 15 de gener del 1996

8 Els noms populars de la següent relació d'arbres provenen de la consulta de: MASCLANS, F. (1981) *Els noms de les plantes als països catalans*, Ed. Montblanc-Martin,Granollers-Barcelona.

PASCUAL, R. (1985) *Guia dels arbres dels països catalans*, Ed. Kapel, Barcelona.